

Füceyre'de Milletlerarası Ticaret Merkezi binaları -
Birleşik Arap Emirlikleri

bir dostluk antlaşması yaparken kendisine bağlı Menâme yerleşim merkezini Acmân şeyhliğine verdi; Kelbâ ve Re'sülhayme şeyhlikleriyle de evlilik yoluyla akrabalık kurdu. Uzun süre Şârîka ile Füceyre arasında bir problem çıkmadı. Ancak 1925 yılı başlarında cereyan eden küçük bir olay siyasî krize sebep oldu. Şârîka ile Füceyre arasındaki anlaşmazlık İngiltere'nin Füceyre'ye müdahalesiyle yatıştırıldı. Fakat Füceyre'nin Şârîka'dan ayrılma isteği son bulmadı.

Şârîka'dan bağımsız olmak için uğraşan Füceyre, Re'sülhayme ve Şârîka üzerine çeşitli saldırılarda bulundu. 1936'da İngilizler Kelbâ'nın bağımsızlığını desteklediler ve karşılıklı anlaşmalar yapıldı. Füceyre de aynı yolu takip etmek istedi, ancak yine başarılı olamadı. II. Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere'nin körfez ülkelerine karşı siyaseti değişti; Kelbâ ve Şarkıyyûn meselesi 1952'de tekrar ele alındı ve bu defa Füceyre bağımsız bir şeyhlik olarak tanındı. Aynı yıl İngiltere ile yapılan antlaşmayla, körfezdeki diğer kıyı emirlikleriyle birlikte oluşturulan Antlaşmalı Emirlikler Konseyi'ne (Meclisü'l-îmârâti'l-mütesâliha, Trucial States Council) katıldı. 2 Aralık 1971'de İngiltere bu birlikle yaptığı önceki antlaşmaları feshederek Birleşik Arap Emirlikleri adı altında yeni kurulan ve Füceyre'nin de dahil olduğu federasyonu tanıdı. Federasyon beş yıl süreli geçici bir anayasa kabul etti ve daha sonra süresini uzattı. Bu anayasaya göre ülkeyi yönetmek üzere el-Meclisü'l-vataniyyetü'l-ittihâdî adıyla bir danışma meclisi kuruldu ve meclisi oluşturan otuz dört üyelikten dördü Füceyre temsilcilerine ayrıldı. Ülkenin en üst yönetim organı olan el-Meclisü'l-a'lâ li'l-ittihâd'ın yedi üyesi arasında Füceyre emiri de yer almakta ve Ebûzabî ile Dübey emirleri dışındaki diğer üyeler gibi onun da veto hakkı bulunmamaktadır.

1981 yılında uygulamaya konulan ilk beş yıllık plana göre federasyon Füceyre'de günde 100.000 varil işleyebilecek kapasitede bir rafineri kurma yolunda karar aldı. 1984'te iki Kanada petrol şirketine Füceyre açıklarında petrol arama izni verildi. Bakır, krom, mermer, asbest, talk ve magnezyum gibi yer altı zenginliklerine sahip olan Füceyre'de günlük 1600 ton kapasiteli bir çimento fabrikası (Debâ), bu fabrikaya bağlı yılda 3 milyon ton kapasiteli bir mıcır tesisi, seramik, otomobil lastiği imalâthaneleri ve modern bir liman bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Delîlül-Halîc (Târih), II, 1179-1191; a.e. (Coğrafya), II, 712; III, 1204; VI, 2286; S. B. Miles, *The Countries and Tribes of the Persian Gulf*, London 1966, s. 382, 436; M. Morsy Abdullah, *The United Arab Emirates: A Modern History*, London 1978, s. 90-96, 307-310, 320-323; a.mlf., *Devletü'l-İmârâti'l-'Arabıyyeti'l-mütta-hîde ve cîrânühâ*, Küveyt 1981, s. 419-429; *The Cambridge Encyclopedia of The Middle East and North Africa*, Cambridge 1988, s. 441-447; *The United Arab Emirates*, Abu Dhabi 1989, s. 131-133; *The Middle East and North Africa 1993*, London 1992, s. 920-946; 'Abd al-Hafez Kamal, "al-Fudjajra", *EI²* (İng.), II, 936-937.

MUSTAFA L. BİLGE

FÜCK, Johann W.

(1894-1974)

Alman şarkiyatçısı.

8 Temmuz 1894'te Almanya'nın Frankfurt am Main şehrinde bir marangozun oğlu olarak dünyaya geldi. 1913'ten 1918'e kadar Halle, Berlin ve Frankfurt am Main üniversitelerinde şarkiyat ve klasik filoloji tahsil etti. 1921 yılında *Muhammad Ibn Ishaq. Literaturhistorische Untersuchungen* (Frankfurt 1925) adlı teziyle doktor oldu. 1930 yılına kadar maarif hizmetinde klasik diller ve İbrânicce okuttu; 1929'da doçentliğe yükseldi.

1930-1935 yılları arasında Dakka Üniversitesi'nde Arap dili ve İslâm araştırmaları profesörü olarak çalıştı. Bir ara özel bir görevle Frankfurt am Main Üniversitesi'nde faaliyet gösterdikten sonra 1938 yılında Halle Üniversitesi'nden aldığı davet üzerine, hocası Hans Bauer'in yerine Semitik Filoloji ve İslâm İlimleri kürsüsünün başına geçti. Ayrıca bu üniversitenin şarkiyat seminerleri müdürlüğünü yaptı; aynı zamanda Deutsche Morgenländische Gesellschaft'ın kütüphanesini yönetti ve 1965'te bu kuruluşun fahri üyesi oldu. 1962'de emekliye ayrıldı; ancak seminer müdürlüğünü 1966'ya kadar sürdürdü. 24 Kasım 1974 tarihinde Halle an der Saale şehrinde öldü.

Gerçek bir pedagojik formasyona sahip olan Fück, öğrencilerinin köklü biçimde dil eğitimi almalarına büyük önem verir, Arapça'ya giriş derslerine bizzat nezaret ederdi. Daima tartışmalı konularda polemige girmeden tutumunu açıkça belirtmiş ve meselâ İslâm medeniyetindeki Yunan izleri değerlendirilirken aşırıya kaçmaktan sakınılmasını istemiştir.

dilerine gönderilen valiye karşı isyan etti (1879). Şeyh Sâlim'in kuvvetlerinin Füceyre Kalesi'ni ele geçirmesi üzerine Şeyh Hamed b. Abdullah Umman'a doğru kaçarak Maskat'ta kendileri gibi Şâfiî Hınâvîler'den olan Bû Saîdî hânedanına sığındı. Ancak Umman Sultanı Seyyid Türkî b. Saîd'in Füceyre'nin bundan sonra kendilerine bağlı olduğunu açıklaması durumu değiştirmede ve Füceyre tekrar, Selefi fikirleri benimsemiş olan Kavâsim kabilesine vergi ödemeye devam etmek zorunda kaldı. Bölge kabileleri arasında XVIII. yüzyıldan beri mevcut olan bu siyasî görüş ayrılıkları zamanımıza kadar devam etmiştir.

XIX. yüzyılın başlarından itibaren bölgede ağırlığını hissettiren ve 1853'te sahil emirlikleriyle bir himaye antlaşması imzalayan İngiltere 1892'de yeni bir antlaşma ile gücünü pekiştirdi ve emirlikler iç işlerinde serbest, dış işlerinde İngiliz hükûmetine bağlı bir hale geldiler (bk. BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ). Şârîka Emirliği bu antlaşmada Füceyre'yi kendi bölgesi içinde göstererek Umman'ın müdahalesini önlemeyi başardı. Ancak Füceyre şeyhi Hamed b. Abdullah, Şârîka'dan ayrılıp bağımsızlığını elde etmek için uygun bir fırsat kollamaya devam etti; bu arada zaman zaman Re'sülhayme şeyhliğine yanaşmayı denedi. 1902'de Şârîka şeyhi Füceyre'ye karşı kuvvete başvurdu; fakat Acmân ve Dübey gibi komşu emirlikler Füceyre'nin tarafını tutular. İngilizler bu ihtilâflarda açık bir tavır koymaktan kaçınılarsa da 1903 yılında Lord Curzon'un bölgeye yaptığı bir ziyaret sonrasında İngiltere adına hareket eden Hindistan'daki sömürge hükûmeti bu bölgelerle ilgili siyasî görüşünü belirtirken Füceyre'yi Şârîka'ya bağlı bir şeyhlik olarak tanıdığını açıkladı. Bunun üzerine Şeyh Hamed, Şârîka karşısında kuvvetli görünebilmek için civar şeyhliklerle ilişkilerini pekiştirmeye başladı. 1914'te Ümmülkayveyn şeyhliğiyle

Eserleri. Araştırmacı ve üniversite cası olarak büyük ün ve takdir kazanan Fück'ün *Arabiya. Untersuchungen zur arabischen Sprach- und Stilgeschichte* (Berlin 1950) adlı eseri Arap dili ve üslup tarihi konusundaki ilmî tartışmalara önemli derecede tesir etmiş olup Arapça (Kahire 1951) ve Fransızca (Paris 1955) olarak da yayımlanmıştır. Diğer önemli eseri *Die Arabischen Studien in Europa bis in den Anfang des 20. Jahrhunderts* (Leipzig 1955), XX. yüzyılın başlarına kadar Avrupa'da yapılan Arap diliyle ilgili araştırmalar üzerinedir. Fück, *The Encyclopaedia of Islam*'ın ikinci edisyonuna da çeşitli maddeler yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Necib el-Akiki, *el-Müsteşrihün*, Kahire 1980, II, 463-464; Mişal Cühâ, *ed-Dirâsâtü'l-'Arabiyye ve'l-İslâmiyye ft Ürûbbâ*, Beyrut 1982, s. 213-214; Manfred Fleischhammer, "Johann Fück (8.7.1894 - 24.11.1974)", *Sächsische Akademie der Wissenschaften zu Leipzig: Jahrbuch 1973/1974*, Berlin 1976, s. 419-439; W. Ende, "Johann W. Fück (1894-1974)", *Isl*, LIII/2 (1976), s. 193-195.

H. AHMED SCHMIEDE

FÜDEYKİYYE

(الفديكية)

Önceleri Hâricî liderlerinden

Necde b. Âmir'e bağlı iken daha sonra imâmet konusunda onunla ihtilâfa düşen Ebû Fudeyk'i (ö. 73/692) reis kabul eden bir grup (bk. NECEDÂT).

el-FÜKÛK

(الفكوك)

Sadreddin Konevi

(ö. 673/1274) tarafından Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin *Fuşûşü'l-hikem*'ine yazılan şerh (bk. FUSÛSÜ'L-HİKEM; SADREDDİN KONEVİ).

FÜLEYH b. SÜLEYMAN

(فليح بن سليمان)

Ebû Yahyâ Abdülmelik b. Süleymân b. Ebi'l-Mugîre el-Huzât (ö. 168/784)

Hadis hâfızı.

Asıl adı Abdülmelik olup Fülejh lakabıyla tanınmıştır. Esemî, Cermî ve Medenî nisbeleriyle de anılır. Zeyd b. Hat-tâb ailesinin âzatlısı olan Fülejh Medine'de yaşadığından hep Medinelî âlim-

Hişâm b. Urve, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî, Zeyd b. Eslem gibi muhaddislerden hadis aldı. Kendisinden de başta oğlu Muhammed olmak üzere Abdullah b. Mübârek, İbn Vehb, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Saîd b. Mansûr gibi muhaddisler hadis rivayet ettiler. Hatta Zeyd b. Ebû Üneyse gibi bazı hocaları da ondan rivayette bulundu.

Rivayetleri başta *Kütüb-i Sitt*e olmak üzere birçok hadis kitabında yer alan Fülejh'ten Buhârî ahkâm konusunda hadis almamakla beraber menâkıb ve rikâk'a dair hadislerine *Şahîh*'inde yer vermiş, Müslim ise ondan sadece bir hadis rivayet etmiştir. Buhârî, İbn Hibbân ve Zehebî gibi birçok âlim onu güvenilir bulurken bazı muhaddisler kendisini tenkit, hatta itham etmişlerdir. Zehebî, Fülejh'in rivayetlerinin hasen derecesinde; İbn Adî, Dârekutnî, Hâkim en-Nisâbü'rî ve Zekeriyâ b. Yahyâ es-Sâcî kabul edilebilir nitelikte olduğunu söylemişler; Yahyâ b. Maîn, İbnü'l-Medîni, Ebû Dâvûd, Ebû Hâtim ve Nesâî ise onun zayıf olduğunu ileri sürerek hadislerini güvenilir bulmamışlardır. Fülejh'in, İmam Mâlik'in veya Zührî'nin râvilerine, hatta iddiaya göre bazı sahâbîlere dil uzatması rivayetlerine itibar edilmemesine yol açmıştır. Abdullah b. Ömer'e ait hadislerden oluşan bir nüshayı Nâfi'den nakleden Fülejh'in rivayetleri arasında hem sahih hem de zayıf olanlar vardır.

Fülejh'in, Abbâsî Halifesi Ebû Ca'fer el-Mansûr tarafından Medine'de zekât memuru olarak görevlendirildiği bilinmekte; aralarında bir anlaşmazlık bulunan Hz. Hasan'ın torunu Hasan b. Zeyd'e bu görevi sırasında kötü davrandığı, hatta halifeden onun oğullarının hapsedilmesini istediği söylenmektedir. Onun bazı rivayetlerini ihtiva eden bir mecmua Zâhiriyye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Mecmua, nr. 124/7, vr. 82^a-87^b).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 415; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, VII, 133; a.mlf., *et-Târîhu's-şâgîr*, II, 176; Nesâî, *eğ-Du'afâ*, s. 197; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerih ve't-ta'dîl*, VII, 84-85; İbn Hibbân, *Meşâhîr*, s. 141; a.mlf., *eş-Şikât*, VII, 324; İbn Adî, *el-Kâmil*, VI, 2055-2056; Kelâbâzî, *Ricâlü Şahîhi'l-Buhârî*, II, 610-611; İbn Mencüye, *Ricâlü Şahîhi Müslim*, II, 136; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, VII, 351-355; a.mlf., *el-İber*, I, 195-196; a.mlf., *Mizânü'l-i'tidâl*, III, 365-366; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 223-224; İbn Hacer, *Hed-yü's-sârî* (Hatîb), s. 457; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, VIII, 303-305; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I, 266; Sezgin, *GAS*, I, 93.

SELMAN BAŞARAN

FÜLLÂNİ

(الفلاني)

Sâlih b. Muhammed b. Nüh b. Abdillâh b. Ömer el-Ömerî (ö. 1218/1803)

Mâlikî fakihî ve muhaddis.

1166'da (1753) Gine Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan Futa Calon bölgesindeki Nus kasabasında doğdu. Soyundan bazılarının yaşadığı Sudan'da bir kabile olan Füllân'a (Füllâne) nisbetle Füllânî, bu kabilenin bulunduğu Mesûf bölgesine nisbetle de Mesûfî diye anılır. Ayrıca Medine'ye yerleşmesinden dolayı Medenî, soyu Hz. Ömer'e ulaştığı için Ömerî nisbeleriyle de tanınmıştır. Hayatının ilk yıllarını dayısı Osman b. Abdullah ve yörenin âlimlerinden Sâlih b. Muhammed Abdülkâdir el-Ömerî'nin yanında geçiren Füllânî, on iki yaşında iken tahsil maksadıyla memleketinden ayrıldı. Güney Moritanya'da Muhammed b. Bûne'nin yanında yaklaşık bir yıl, Bâgî'de Muhammed b. Sinne el-Füllânî'nin yanında altı yıl, Tinbüktü'de Muhammed Zeyn'in yanında da bir yıl öğrenim gördü. Der'âdaki Nâsiriyye Zâviyesi'nde bir yıl kaldıktan sonra Şinkît, Merakeş, Tunus ve Mısır'a gidip Mâlikî fakihî Ali es-Saîdî el-Alevî ve Ahmed ed-Derdîr gibi tanınmış hocalardan ders aldı. 1187 (1773) yılında Hicaz'a gitti ve Medine'ye yerleşti. 5 Cemâziyelâhir 1218'de (22 Eylül 1803) vefatına kadar burada çok sayıda öğrencinin yetişmesine yardımcı oldu.

Füllânî, fıkıh ve diğer İslâmî ilimlerde müctehid derecesinde bir âlim olmakla birlikte özellikle hadis alanında devrinin imamlarından kabul edilmiş, bu konuda Şevkânî'nin övgüsüne mazhar olmuştur (Siddîk Hasan Han, *ed-Dînü'l-hâlis*, IV, 179; Füllânî'nin ilmî kapasitesiyle ilgili geniş bilgi için bk. Hunwick, s. 142-144). Kettânî, bundan dolayı *Fî men idde'a'l-ictihâd ev üddü'ie fih* adlı eserinde ona yer verdiğini kaydetmektedir (*Fihrisü'l-fehâris*, II, 901). Siddîk Hasan Han ise onu XII. (XVIII.) yüzyılın başında yetişen müceddidler arasında zikreder (*el-Hıttâ ft zikri şihâhi's-sitte*, s. 153). Ebû Dâvûd'un *es-Sünen*'inin şerhi *'Avnü'l-ma'bûd*'da da Zebîdî ile birlikte Füllânî müceddid olarak sayılmaktadır (Azîmâbâdî, XI, 395).

Hayatını, Şah Veliyyullah ve Şevkânî gibi taklid anlayışı ile mücadeleye vakfeden Füllânî ictihada büyük önem vermiş ve bu konuda eser telif etmiştir. Ta-kıyyüddin İbn Teymiyye ekolünden etki-